ਗੰਨੇ ਦੀ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ

ਕੁਦਰਤ ਉੱਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬੋਝ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਲੈਣ ਦੀ ਟਿਕਾਊ ਵਿਧੀ

ਵਿਕਰਮ ਗੁਜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰ. ਐੱਸ. ਕਰਾਨਜਕ

ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਤੇ ਖੋਜਪਰਕ ਖੇਤੀ ਤਕਨੀਕ ਸਸਟੇਨੇਬਲ ਸੁਗਰਕੇਨ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ-ਐਸ. ਐਸ. ਆਈ. ਬੜੀ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਸ. ਐਸ. ਆਈ ਆਪਣੇ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤੀ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ਸਦਕਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਗੰਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਤਰੀਕਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨ ਐੱਸ ਐੱਸ ਆਈ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਪਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੰਨਾ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਖੇਤੀ-ਉਦਯੋਗਿਕ ਫ਼ਸਲ ਹੈ। 350 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜ਼ੇ ਦਾ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕ ਭਾਰਤ ਲਗਭਗ 5 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਵਿੱਚ ਗੰਨਾ ਬੀਜਦਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ 90,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੰਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਈਥਾਨੋਲ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਗੰਨਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੰਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਘੱਟ ਉਤਪਾਦਨ, ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵਤਾ ਘਟਣਾ , ਵੱਧਦੇ ਖ਼ਰਚੇ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕੋਪ; ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਵਿਗਾੜ, ਖਰਾਪਣ, ਸੇਮ (ਵਧੇਰੇ ਪਾਣੀ) ਅਤੇ ਸੋਕੇ ਦੇ ਚਲ ਦਿਆਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ (ਘਟਾਉਣ) ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜੋ ਅਨੁਮਾਨਿਤ 1500-3000 ਮਿ ਮੀ. ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਖੰਡ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਭਗ 2000 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੰਨੇ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੰਨੇ ਦੀ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤ 'ਚ ਖੁਸ਼ ਕਿਸਾਨ

ਗੰਨੇ ਦੀ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ:-

ਇਹਨਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਐੱਸ ਐੱਸ ਆਈ. ਇਕ ਮੁੱਖ ਉਪਲਬੱਧ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਐੱਸ ਐੱਸ ਆਈ. ਫ਼ਸਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਨਵਾਂ ਖੋਜਿਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਬੀਜ, ਨਰਸਰੀ ਵਿੱਚ ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਬਿਜਾਈ ਢੰਗ ਨਾਲ; ਵੱਧ ਵਿੱਥ ਤੇ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐੱਸ ਐੱਸ ਆਈ. ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਇੱਕ ਅੱਖ ਲੈ ਕੇ ਨਰਸਰੀ ਬੀਜਣਾ, 25-30 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਨਮੀ ਮੁੱਹਈਆ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ, ਕਾਰਬਨਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ, ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਕੀਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਫ਼ਸਲਾਂ ਬੀਜ ਕੇ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਫ਼ਸਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਰੀਕੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ: 2009 ਵਿੱਚ WWF-ICRISAT ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। SSI;SRI ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ:-

SSI ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜੜ੍ਹ- ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਵਧੇਰੇ ਸਾਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕਲੇ-ਇੱਕਲੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਉਚਾਈ ਅਤੇ ਮੋਟਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਰਲ ਕੇ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਖੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੱਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੰਘਣੀ ਛੱਤਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੰਨੇ ਦੀ ਨਰਸਰੀ ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਵਿਧੀ

ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਤਹਿਤ ਗੰਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਰਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਵਾਂਗੂ ਪੂਰਾ ਗੰਨਾ ਬੀਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹ-ਚਿੱਪ ਤਕਨੀਕ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿ ਨਰਸਰੀ ਬੀਜਣ ਲਈ ਗੰਨੇ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆ ਹਨ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਸੱਠਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਦੀ ਇਹ ਨਿਵੇਕਲੀ ਵਿਧੀ 1999 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਫ਼ਸਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਪੜਾਅਵਾਰ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ 4 ਟਨ ਤੱਕ ਬੀਜ ਵਾਲੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਬੱਚਤ, ਵਿਰਲੀ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਅਪਣਾਉਣ ਕਰਕੇ ਮੁੱਖ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ

ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। SSIਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮੋਢੀ ਫ਼ਸਲ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੰਨੇ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਅਪਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ***SSI ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਵਾਲੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰ, ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਫ਼ਸਲ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ 1:6 ਤੋਂ 1:8 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 1:60 ਤੋਂ 1:80 ਹੈ। ਇਹ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।***

ਫੈਲਾਅ:- SSI ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਤਰਜ਼ਬੇ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮੁੰਦਰ ਤਟੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਪ ਊਸ਼ਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ WWF-ICRISAT ਦੀ (ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ) ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 2009-10 ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 10 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਫ਼ਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਹੀ ਸਾਲ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉੜੀਸਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਦੀ ਗੰਨਾ ਪੱਟੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। 13 ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 4 ਹੈਕਟੇਅਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਅਲੱਗ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Ag Sri ਨੇ WWF-ICRISAT ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ SSI ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ।

2010 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈ Ag Sri ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ SSI ਨੂੰ ਪਰਖਣ , ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। Ag Sri ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਖੇਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ SSI ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਧੇਰੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਾਈ ਹੈ। Ag Sri ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮਿੱਲਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉੜੀਸਾ, ਕਰਨਾਟਕਾ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ 1000 ਏਕੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਬੇ ਉੱਤੇ SSI ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। Ag Sri ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਨਰਸਰੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ SSI ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ। Ag Sri ਅੱਗੇ ਇਸ ਪੱਧਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰਨ, ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। SSI ਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਮੁੱਢਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਸੁਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਨਰਸਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਪਾਏਦਾਰ ਮਾਨਕ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਦੀ ਕਿਰਿਆ SSI ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ:

ਇੰਨੇ ਵਿੱਚ SRI ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ SSI ਗੰਨੇ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੰਨਾ ਇਕ ਪਾਣੀ ਆਧਾਰਿਤ ਫ਼ਸਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, SSI ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੱਟਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਘੱਟ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਵਧਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ SSI ਹੀ ਇੱਕ ਹੱਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੱਖੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਊਬਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ SSI ਇਕ ਬਿਜਾਈ ਤਰੀਕਾ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਮੱਧਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾ ਵਿੱਚ SSI ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਭਾਗਦਾਰੀ SSI ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

SSI ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਭਾਂਵੇ ਕਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ, ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੰਨਾ ਖੋਜ਼ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਿਕਾਵਰੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸੁਧਾਰਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਚੀਨੀ ਉਦਯੋਗ ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਮਿੱਲਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਆਦਿ।

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਜ਼ਕਾਰੀ ਔਕੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਖੋਜ਼ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਨਜਿੱਠਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਿਵੇ: ਗੰਨੇ ਦੀ ਅੱਖ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ, ਅੱਖ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਚੁੱਕਵੇਂ ਔਜ਼ਾਰ ਬਣਾਉਣੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਖ ਦਾ ਭੰਡਾਰਨ, ਨਰਸਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਪੌਦੇ ਲਈ ਘੱਟ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। Ag Sri ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੰਨੇ ਦੀ ਪਨੀਰੀ -ਐਸ. ਐਸ. ਆਈ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਵੇਕਲਾ ਅਭਿਆਸ

ਐਸ. ਐਸ. ਆਈ ਦਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਗੰਨਾ ਬੀਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ 1 ਮਹੀਨਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪੌਦਾ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ SSI ਨੂੰ "ਅੱਖ ਕੱਢਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ" ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੰਨੇ ਤੋਂ ਅੱਖ ਕੱਢ ਕੇ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ 60 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੈਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। SSI ਦੀ ਇਹ ਖੋਜ਼ੀ ਤਕਨੀਕ 1999 ਵਿੱਚ ਇਕ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਇਕ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

♦

ਡਾ. ਬਿਕਸ਼ਮ ਗੁਜਾ
E-mail: bg@agsri.com

ਡਾ. ਯੂ. ਐੱਸ. ਨਟਰਾਜਨ
E-mail: natarajan@agsri.com
For more information: www.agsri.com